

του, ὅπερ ὁ Πausανίας εἶδεν εἰς τὰ Ὀλύμπια, δὲν ἦτο ὀλιγώτερον ἑκτακτος. Διηγούνται δι' αὐτὸν κατορθώματα θαυμάσια. Ἐλεγον ὅτι μόνος καὶ ἄοπλος ἐπὶ τοῦ Ὀλύμπου, ὡς ὁ Ἡρακλῆς, ἐφόνευσε λέοντα ὑπερμεγέθη καὶ φοβερόν· ὅτε ἐκράτει ἄμαξαν ἐξόπισθεν διὰ μιᾶς μόνης χειρὸς, οἱ ἰσχυρότεροι ἵπποι ἠδυνάτουσαν νὰ τὴν σύρῃσι. Ἡμέραν τινα συνέλαβε ταῦρον ἐξ ἑνὸς τῶν ὀπισθίων ποδῶν· τὸ ζῶον τότε μόνον ἠδυνήθη νὰ τῷ διαφύγῃ, ἀφοῦ ἀφῆκε τὸ κέρασ τοῦ ποδός του εἰς τὰς χεῖρας τοῦ περιφήμου ἀθλητοῦ. Ὁ βασιλεὺς τῆς Περσίας Δαρεῖος II ἀκούσας ἐπαινουμένην τὴν ἐξαισίαν αὐτοῦ δύναμιν ἠθέλησε νὰ τὸν ἴδῃ, καὶ τῷ ἀντέταξε τρεῖς ἐκ τῶν φυλάκων του, οὓς ἐπωνόμαζεν ἀθανάτους· ὁ Πολυδάμας ἐπάλαισε καὶ κατὰ τῶν τριῶν ὁμοῦ καὶ τοὺς ἐφόνευσεν. Ὡς δὲ ὁ Μίλων οὕτω καὶ αὐτὸς ἀπωλέσθη ἐκ τῆς ὑπερβολικῆς ἐμπιστοσύνης ἐπὶ τῶν μυῶνων του. Εἶχεν εἰσέλθει μετ' ἄλλων εἰς σπήλαιον ὅπως προφυλαχθῇ ἐκ τοῦ καύσωνος, ὅταν αἴφνης ὁ θόλος ἤνοιξεν εἰς πλείστα μέρη· καὶ οἱ μὲν φίλοι του ἐσώθησαν διὰ τῇ φυγῆς, ἐκεῖνος δὲ μὴ φοβηθεὶς προσεπάθησε νὰ ὑποβαστάσῃ διὰ τῶν χειρῶν τὸν κρημνιζόμενον βράχον, ἀλλ' ἐμεινεν ὑπὸ τὰ ἐρείπια.

Οἱ ἀθληταὶ οὗτοι τοσοῦτον ἦσαν συνειθισμένοι εἰς τὴν νίκην, ὥστε δὲν ἠρίθμουν πλέον τὰ βραβεῖα των· τοιοῦτος πρὸ πάντων Θεαγένης ὁ Θάσιος, οὗτινος τὰ βραβεῖα ἔφθασαν τὸν ἀριθμὸν, οὐχὶ τῶν 10,000 ὡς ἀπεφήνατο χρησμός τις δοθεὶς μετὰ τὸν θάνατόν του, ἀλλὰ τῶν 1,200 ἢ μᾶλλον 1,400 κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Πausανίου καὶ Πλουτάρχου. Διηγοῦντο περὶ αὐτοῦ παράδοξόν τινα ἱστορίαν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀθλητοῦ εἰς τῶν ἀνταγωνιστῶν του μετέβαινε καθ' ἐσπέραν, βεβαίως δι' ἐκδίκησιν, καὶ ἐμαστίγωνε τὸ ἄγαλμά του, ὅπερ ἀπροσδοκῆτως πεσὼν τὸν συνέτριψεν ὑπὸ τὰ ἐρείπιά του. Οἱ υἱοὶ τοῦ μακαρίτου ἐνήγαγον εἰς δίκην τὸ ἄγαλμα, καὶ τὸ κατεδίκασαν νὰ ῥιφθῇ εἰς τὴν θάλασσαν ὑπὸ τῶν Θασίων. Ἀλλὰ μόλις ἐξετελέ-

σθη ἡ ἀπόφασις αὕτη, καὶ οἱ κάτοικοι τῆς Θάσου προσεβλήθησαν ὑπὸ φρικῶδους λιμοῦ· συνεβουλεύθησαν τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν, ὅπερ, ὡς συνηθώς, τοῖς ἔδωκε χρησμὸν ὑπὸ διττὴν ἔννοιαν. «Αἱ ταλαιπωρίαι σας δὲν θὰ λήξωσιν εἰμὴ μετὰ τὴν ἐπάνοδον τῶν ἐξορίστων.» Ὑπήκουσαν, χωρὶς ὅμως νὰ ἐπέλθῃ οὐδεμία ἀνακούφισις· συμβουλευέντες δ' ἐκ νέου ἡ Πυθία τοὺς ἐξήγησεν ὅτι ἐλησμόνησαν τὸν Θεαγένην. Ἀλλὰ τί τὸ πρακτέον; Εὐτυχῶς ἄλιεῖς ἐπανεφέρον ἐπὶ των δικτύων των τὸ ἄγαλμα τοῦ ἀθλητοῦ, ὅπερ ὠδηγήθη ἐν μεγάλῃ πομπῇ καὶ ἐτοποθετήθη ἐκ νέου ἐν ἡ πρότερον κατεῖχε θέσει. Τῷ προσέφερον μάλιστα θείας τιμᾶς, καὶ μετὰ ταῦτα Ἕλληνες καὶ βάρβαροι ἦλθον νὰ λατρεύσωσι τὸ εἶδωλον τοῦτο ἐπικληθὲν θαυματουργόν, καὶ ὅπερ ἐπεκαλοῦντο πρὸς θεραπείαν ἀσθενειῶν τινῶν (*).

Τοιαῦτα ἀπλῶς καὶ ἀσόφως τὰ περὶ τῆς πάλης καὶ τῶν παλαιστῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν. Κ ΑΥΤΣΙΚΑΣ

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΤΟΥ ΔΟΥΚΟΣ ΡΙΣΧΕΛΙΕΩΣ

Πρωθυπουργοῦ

ΛΟΓΑΘΟΒΙΚΟῦ ΤΟΥ ΙΓ'.

Ὁ Ἀρμάνδος-Ἰωάννης Δουπλεσσὶς, εἶδε τὸ φῶς ἐν Παρισίοις ἢ μᾶλλον ἐν ἰσχυρῷ τινι πύργῳ τῶν Ῥιχελιέων τὴν 5 Σεπτεμβρίου 1885, ἐξ ἀρχαίας εὐγενοῦς οἰκογενείας ἔλκων τὸ γένος. Ὁ πατήρ του, Φραγκίσκος Δουπλεσσὶς, ἦτο πρότυπον ἀνδρείας καὶ χαρακτῆρος τιμιωτάτου, ὅστις, ὡς θέλομεν ἰδεῖ, μεγάλως συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ καθέξῃ τὰς μεγαλειτέρας τῆς Γαλλίας στρατιωτικὰς θέσεις. Νέος ἔτι ὢν ἔλαβε μέρος εἰς τὴν μάχην τοῦ Montebellou, δώσας δείγματα ὑπερτάτης ἀνδρείας καὶ κατόπιν ἠκολούθησεν εἰς Πολωνίαν τὸν δούκα τοῦ Angio, σπουδαίας παρασχὼν

(*) Ἰδε πραγματείαν Ν. Λεβιθῆ περὶ Ἀγίων λειψάνων Μέρος Β', Τόμον Ι'. Σελ. 384.

αὐτῷ ὠφελείας, ἅς οὐδέποτε ὁ εὐγενὴς δούξ ἐλησμόνησεν· καὶ διὰ τοῦτο, ὅτε ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἑρρίκος ὁ Γ' ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον τῆς Γαλλίας, τὰς ἐκδουλεύσεις καὶ τὴν πίστιν τοῦ ἀρχαίου φίλου του ἀνιμιμνησκόμενος καὶ ἐκ καρδίας εὐγνωμονῶν, τῷ ἀνέθηκε πολλὰς ὑπηρεσίας χεροτονήσας αὐτὸν καὶ ἱππότην τῶν σωματοφυλάκων τὸ 1586, καὶ ὀλίγον βραδύτερον λοχαγὸν τῶν δορυφόρων του.

Ἡ θέσις αὕτη ἦτο ἀρκούσα ἀμοιβὴ τῶν ἐκδουλεύσεων τοῦ Φραγκίσκου, ὅστις ἐν τῇ εὐγενείᾳ τῆς ψυχῆς του ἐξηκολούθει νὰ ὑπηρετῇ πιστῶς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας, ὡς ἄλλοτε τὸν πτωχὸν τοῦ Angio δοῦκα. Νεώτατος ἔτι ἐνυμφεύθη τὴν Σωσσάναν Δὲ-Λὰ-Πόρτε, (De-la-Porte) νεάνιδα ἐνάρετον καὶ ὠραίαν, ἐξ ἧς ἐγέννησε δύο θυγατέρας νυμφευθείσας· ἡ μὲν Φραγκίσκη, (χήρα οὖσα) τὸν Ρενὲ-Βενερὸτ, κύριον τοῦ Pont-Courley (René-Benerot, maître de Pont-Courley), ἡ δὲ τὸν Οὐρβανὸν Mailé Μαρκήσιον τοῦ Brige, καὶ τρεῖς υἱοὺς, ἐξ ὧν ὁ μὲν ἠσπάσθη τὸ ἱερατικὸν σχῆμα, ὁ ἕτερος ἐφονεύθη μονομαχῶν μὲ τὸν Μαρκήσιον τοῦ Themenes, καὶ ὁ τρίτος ἠκολούθησε τὸ παράδειγμα τοῦ πρώτου γενόμενος Καρδινάλιος.

Ἀπέθανε δὲ τὴν 20 Ἰουλίου 1590, εἰς ἡλικίαν τεσσαράκοντα δύο ἐτῶν, ἐν μέσῳ γενικοῦ πένθους.

Καὶ ταῦτα περὶ τοῦ πατρὸς τοῦ Καρδινάλιου· περὶ δὲ τῆς μητρὸς αὐτοῦ οὐδὲν δύναται τις ν' ἀναφέρῃ ἀξιοσημεῖωτον. Ἦτο ἐκ τῶν γυναικῶν ἐκείνων αἰτινές εἰσι προωρισμέναι μόνον διὰ συζυγικὴν πίστιν καὶ καλὴν τῶν τέκνων τῶν ἀνατροφῆν· ἦτο ὁ τύπος τῆς τελείας οἰκοκυρᾶς, ἦτο, ὡς ὠφείλον νὰ ᾔναι ὅλαι αἱ γυναῖκες, οὐδόλως περὶ πολιτικῶν ἢ ἄλλων ἐν γένει πραγμάτων μεριμνῶσα, καταγινομένη μόνον καὶ μόνον εἰς τὴν οἰκονομίαν τοῦ οἴκου καὶ εἰς τὴν καλὴν τῶν τέκνων τῆς ἀνατροφῆν. Ἐκ τῶν πέντε τέκνων τῆς μάλλον ἡγάπα τὴν Φραγκίσκην καὶ τὸν Καρδινάλιον· οὐδόλως δὲ ἅς μὴ φανῇ παράδοξος ἡ

προτίμησις αὕτη, διότι ὁ Καρδινάλιος καὶ ἡ Φραγκίσκη ἦσαν πράγματι ἀξιοὶ ἀγάπης.

Ὡς εἶδομεν, εἰς ἡλικίαν πέντε ἐτῶν ἀπέμεινε ὀρφανός. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς του, οἱ συγγενεὶς αὐτοῦ ἀπὸ κοινοῦ συσχεψάμενοι τὸν προώρισαν ἵνα γείνη Καρδινάλιος. Συνεπείᾳ τῆς ἀποφάσεως ταύτης παρέδωκαν αὐτὸν εἰς τὸν ἡγούμενον τοῦ ἀγίου Φλοράνδου (Saint-Phlorend) ὅστις τὸν ἐδίδαξε τὰ πρῶτα γράμματα. Δεκαετῆς εἰσῆλθεν εἰς τὸ σχολεῖον τῆς Ναβάρρας καὶ μετὰ δύο ἔτη, ἐπειδὴ παρὰ τὴν θέλησιν τῶν λοιπῶν συγγενῶν του ζητούντων ἐπιμόνως ν' ἀναδείξωσιν αὐτὸν Καρδινάλιον, ἐπέμενε νὰ γείνη στρατιωτικός, εἰσῆλθεν εἰς τὴν στρατιωτικὴν Ἀκαδημίαν ὑπὸ τὸν τίτλον Μαρκήσιος τοῦ Chellou. Πῶς κατόπιν παρήτησε τὰς στρατιωτικὰς τάξεις, ἀσπασθεὶς τὸ ἱερατικὸν σχῆμα, εἶναι μυστήριον ἄλυτον. Αἱ κακαὶ γλῶσσαι ἰσχυρίζονται ὅτι μεγάλως συνέτεινε εἰς τοῦτο, ἡ περιφρόνησις νεανιδὸς τινος ἧς μανιωδῶς ἠράσθη ὁ Καρδινάλιος· ἀλλ' εἵπομεν ὅτι αἱ κακαὶ γλῶσσαι λέγουσι τοῦτο· τὸ μόνον ὅπερ ἐκ τῆς ἱστορίας γνωρίζομεν καὶ τὸ ὁποῖον ὡς βέβαιον δυνάμεθα νὰ μεταδώσωμεν εἰς τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας εἶναι ὅτι μετ' ἀπιστεύτου ζέσεως προσεκολλήθη εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

Μετὰ τὸ πέρας τῶν σπουδῶν του ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος τοῦ Λανυσσόν, τὸ 1607 εἰς ἡλικίαν εἴκοσι δύο ἐτῶν. Τὸ 1614 ἐγένετο ἡ ἐπίσημος αὐτοῦ εἰσοδος εἰς τὴν Αὐλήν. Πῶς τοῦτο κατωρθώθη εἶναι ἐπίσης μυστήριον. Ὑπάρχουσι πολλαὶ γυνῶμαι ἀντιφατικαὶ πρὸς ἀλλήλας. Οἱ μὲν λέγουσιν, ἐνεργείᾳ τοῦ Αὐλάρχου Δ' Ἀνκρε, εἰς ὃν ἤρεσε τὸ πρᾶον τοῦ Καρδινάλιου ὕψος, ἄλλοι ὑπὸ τῆς τότε ἀντιβασιλευούσης Βασιλομήτορος Μαρίας τῶν Μεδίκων, καταθείσης, λέγουσιν, ἀπὸ τὴν γλυκεῖαν αὐτοῦ μορφήν· ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἀμφιβάλλομεν ἂν δύναται νὰ διέλθῃ ἀλώβητον τὴν δοκιμασίαν τῆς ἀληθείας. Τοσοῦτο μάλλον καθ' ὅσον ὁ Καρδινάλιος δὲν ἦτο διόλου

ώραίος. Τὸ σῶμά του ἦτο λεπτοφυές, εἶχε κόμην ἂν ὄχι ἄσχημον, οὔτε ὅμως πολὺ εὐάρεστον· ὀφθαλμοὺς εἶχε πονηροὺς, μέτωπον εὐρὺ καὶ στόμα ἐφ' οὗ ἀείποτε ἐπεκάθητο μειδίαμα εἰρωνικόν. Τοιαύτη ἦτο ἡ εὐγενὴς τοῦ Καρδινάλιου μορφή. Ἀλλ' αἱ γυναῖκες (εἶναι γνωστὸν) ἔχουσιν ὅλως ἰδιορρυθμοὺς καὶ παραδόξους περὶ καλλονῆς ιδέας, καὶ τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι μεγάλως ἠνύοει τὸν δοῦκα τοῦτον ἡ Βασιλομήτωρ. Τὸ 1615 ἐδόθη εἰς αὐτὸν (τῇ ἐνεργείᾳ πάλιν τῆς Βασιλομήτωρος) τὸ ἀξίωμα τοῦ Ἑλεοδότου (Aumonier), θέσις σπουδαιοτάτη καὶ οὐ σμικρὰς παρέχουσα αὐτῷ ὠφελείας. Μετὰ ἓν ἔτος ἐγένετο γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας. Τὸ 1617 ἠκολούθησε τὴν ὥραιαν Βασιλομήτωρα (οὐσαν τότε ἐν δυσμενείᾳ πρὸς τὸν Βασιλέα) εἰς Βλοᾶ. Ἐννοεῖται ὅμως ὅτι ὁ πονηρὸς Δοῦξ, ἐν τῇ ἐξόχῳ αὐτοῦ συνέσει, ἠννόησεν ὅτι οὐδόλως συνέφερε νὰ δυταρεστήσῃ τὸν Βασιλέα συνοδεύων τὴν ἐν δυσμενείᾳ Βασιλομήτωρα· καὶ διὰ τοῦτο προσεπάθησεν ὅσον ἠδυνήθη (κολακεύων ἀμφοτέρω τὰ μέρη) νὰ μὴ τὰ χαλάσῃ καὶ μὲ τὴν αὐτοῦ μεγαλειότητα τὸν Λουδοβίκον.

Ἐν τῇ λεπτῇ ταύτῃ ἀποστολῇ ἀναπτύξας πᾶσαν τὴν πανουργίαν καὶ διπλωματικὴν αὐτοῦ δεινότητα, κατῴρθωσε νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὰς συνθήκας τῆς Ἀγκουλέμης (1620) καὶ τῆς Ἀγγέρσης (1621)· ἐπὶ πᾶσι τούτοις προσεπάθησε νὰ συμφιλιώσῃ τὸν βασιλέα μὲ τὴν Βασιλομήτωρα, δι' ὃ, πρὸς ἀμοιβήν, τῷ ἐδόθη τὸ 1622 τὸ ἀξίωμα τοῦ Καρδινάλιου. Ἦτο τότε ἡλικίας τριάκοντα ἑπτὰ ἐτῶν. Ὁ Λουδοβίκος ΙΓ', ὁ ἀσθενὴς οὗτος βασιλεὺς, ἐπιθυμῶν διακαῶς νὰ διοικήσῃ μόνος τὴν Γαλλίαν, καὶ μὴ δυνάμενος ἀφ' ἑνὸς διὰ τοῦ σώματος τὴν καχεξίαν, καὶ διὰ τὸ ἀσθενὲς τοῦ πνεύματός του ἀφ' ἑτέρου, φθόνῳ κινούμενος ἐμίσει θανασίμως τὸν Καρδινάλιον, παντὶ σθένει ἐπιζητῶν τὴν καταστροφὴν αὐτοῦ. Οὐδόλως λοιπὸν παράδοξον εἰάν παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ Λουδοβίκου, εἰσῆγαγεν αὐτὸν εἰς τὸ συμβούλιον ἡ Βασιλομήτωρ.

Ὀλίγον βραδύτερον τὸ 1623, ὁ Ἀρμάνδος Ἰωάννης Δουπλεσσὶς, δοῦξ Ῥιχελιέως καὶ Καρδινάλιος πρὸς μεγίστην τοῦ ἀσθενοῦς Βασιλέως λύπην καὶ ἐκπληξιν ἀπάσης τῆς Γαλλίας ἀνηγγέλετο Πρωθυπουργός.

Πρωθυπουργός! Βασιλεὺς δηλ. τοῦ μεγαλειτέρου καὶ μᾶλλον πεπολιτισμένου ἔθνους. Ἐν τῶν μεγίστων κατορθωμάτων τοῦ Καρδινάλιου, καὶ διὰ τὴν εὐημερίαν τῆς Γαλλίας καὶ διὰ τὴν εὐτυχίαν τοῦ λαοῦ καὶ διὰ τὴν στερέωσιν αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ θρόνου, ἦτο τὸ νὰ κατορθώσῃ νὰ μὴ λάβῃ τὴν διοίκησιν τῆς Γαλλίας ὁ Λουδοβίκος. Διότι οὗτος ἐπιδεκτικὸς τῶν καλῶν ὅσον καὶ τῶν κακῶν συμβουλῶν καὶ περικυκλούμενος ὑπὸ ἀνλοκολάκων καὶ κακῶν συμβούλων (πόσους βασιλεῖς δὲν κατέστρεψαν οἱ κακοὶ σύμβουλοι!) ἤθελε καταστρέψῃ τὸ μεγαλεῖον τῆς Γαλλίας τὸ ὅποιοι παρεσκεύασε μὲν ὁ Καρδινάλιος, παρέλαβε δὲ καὶ ἐτελειοποίησεν ὁ εὐφυὴς Λουδοβίκος ὁ ΙΔ'. Μόνος λοιπὸν ὁ Καρδινάλιος ἠδύνατο νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν διατήρησιν τῆς τάξεως καὶ τῶν Νόμων, καὶ διὰ τοῦτο οἱ εὐγενεῖς οἱ αἰεὶ ἐχθροὶ τῶν Νόμων καὶ τῆς τάξεως, τὰ τέρατα ταῦτα τὰ ἐκ τῆς ἀναρχίας ἀρνούμενα δυνάμεις, εἶχον κηρυχθῇ ἀδιάλλακτοι ἐχθροὶ καὶ ἄσπονδοι πολέμιοι τοῦ Καρδινάλιου, ὅστις ἐπίσης ἀνηλεὴς πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἐπλήρωνε πάντοτε διὰ τοῦ αὐτοῦ νομίσματος.

Πρωθυπουργὸς γενόμενος ὁ Καρδινάλιος ἐσκέφθη νὰ πραγματοποιήσῃ τρία τινὰ τὰ μόνα του ὄνειροπολήματα· α) νὰ ταπεινώσῃ τὸν Βασιλικὸν τῆς Αὐστρίας οἶκον, πρὸς ὃν ἔτρεφεν ἄσπονδον μῖσος· β) νὰ καταστρέψῃ τὴν πολιτικὴν τῶν ἐν Γαλλίᾳ διαμαρτυρουμένων καὶ γ) νὰ πολεμήσῃ τὰ ἐπαναστατικὰ τῶν εὐγενῶν πνεύματα.

Καὶ ἀληθῶς ἐπραγματοποίησεν ὅ,τι ἐσκέπτετο ὁ μέγας οὗτος ἀνὴρ.

Ἐθεώρει τοὺς διαμαρτυρουμένους ἐχθροὺς τῆς Γαλλίας καὶ σύμφορον αὐτῇ τὴν ἐξόντωσίν των, καὶ διὰ τοῦτο ἐπολέμει αὐτοὺς μανιωδῶς τὴν τελείαν αὐ-

τῶν καταστροφῇν ἐπιδιώκων. Τὸ 1626 πρὸς πραγματοποιήσιν τοῦ ἐτέρου τῶν σχεδίων του, (τὴν ταπείνωσιν τῆς Αὐστρίας) θέτει ὑπὸ τὴν ἀπόλυτον ἐξουσίαν τῆς Ἑλβετίας (ὅπως ἔχη αὐτὴν κατόπιν σύμμαχον) τὴν Βαλτελέν (Valtelen) (1626) ἣν ἐπιμόνως διεφιλονέκει ἡ Ἰσπανία, ἀσφαλίζει εἰς τὸν δοῦκα τοῦ Νερβές τὸ ὠραῖον, ἀλλὰ διαφιλονεκούμενον δουκάτον τοῦ Μαντουέ, ὁχυρώνει καλῶς τὸ στενὸν τοῦ Suze (1629) καὶ ἐτοιμάζεται νὰ πολεμήσῃ ἀναφανδὸν τὴν Αὐστρίαν. Ἐπὶ τούτῳ λαμβάνει μέρος εἰς τὸν τριακονταετῆ τῆς Γερμανίας πόλεμον (τὸ 1648, ὅτε οἱ διαμαρτυρούμενοι ἠθέλησαν νὰ κτίσωσι ναοὺς ἐπὶ ἐδάφους καθολικοῦ) συμμαχεῖ μὲ Γουσταῦον τὸν Ἀδόλφον βασιλέα τῆς Σουηδίας καὶ ἀρχηγὸν τῆς φατρίας τῶν διαμαρτυρουμένων ἐν Γερμανίᾳ (1650) καὶ βοηθεῖ αὐτὸν ὅλαις δυνάμεσι κατὰ τῆς Αὐστρίας. Δύο ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Γουσταύου, ἐπειδὴ οὐδὲν εὐρωπαϊκὸν κράτος ἠθέλε νὰ πολεμήσῃ τὴν Αὐστρίαν (ὑποβοηθούσης τῆς Γαλλίας) ἠναγκάσθη νὰ κηρύξῃ φανερά τὸν πόλεμον (1634), προσβαλὼν αὐτὴν μετ' ἀπεριγράπτου μανίας. Διηύθυνε τὸν στρατὸν εἰς τὰς Κάτω Χώρας, εἰς τὴν Ἰταλίαν, εἰς τὴν Καταλωνίαν καὶ πανταχοῦ ἐνίκα παρασκευάζων τὴν ἐνδοξον κυριαρχίαν τῶν Γάλλων τὴν ὁποίαν ἐξησφάλισαν αἱ συνθήκαι τῆς Βεσταλίας τὸ 1648 καὶ ἡ τῶν Πυρηναίων βραδύτερον τὸ 1659. Ὅ,τι ὁμῶς ἐκόστισε πολὺ παρὰ πολὺ εἰς τὸν Καρδινάλιον ἦν ὁ ἀγὼν ὃν ἀνέλαβε κατὰ τῶν εὐγενῶν. Ἡ πάλῃ αὕτη κατέστησεν ἐχθρὸν πολλῶν τὸν Καρδινάλιον. Ἡμέραν τινα συνωμόσαντες πάντες οὗτοι οἱ ἐχθροὶ του (ὧν κορυφαῖοι ἦσαν οἱ ἀδελφοὶ Μαριλλὰκ, καὶ ὁ στρατάρχης Βασσομπιέρος,) ἔρχονται μετὰ σπουδῆς πρὸς τὸν Βασιλέα (διαμένοντα ἐν Βερσαλλίαις) ἵνα πείσωσιν αὐτὸν ν' ἀπομακρύνῃ τὸν Καρδινάλιον τῆς Αὐλῆς φυλακίζων αὐτὸν εἰς τὴν Βαστίλλην (ισχυρὰν ἐν Παρισίοις εἰρκτήν.) Ἀλλ' ὁ δούξ μετὰ τῆς συνήθους αὐτοῦ διορατι-

κότητος (ἡ ἱστορία δὲν ἀναφέρει ἂν ἐγένετο συνεπείᾳ προδοσίας) ἀνακαλύπτει τὰ πάντα, τρέχει πρὸς τὸν ἀσθενῆ Δουδοβίκον, ἀναλαμβάνει ὅλην τὴν πλησίον αὐτοῦ ἰσχύν του καὶ θριαμβεύει κατορθώσας νὰ ὑποστῶσιν οἱ ἐχθροὶ του ὅ,τι παρεσκεύαζον δι' αὐτόν. Οἱ μὲν ἐφυλακίσθησαν, ἄλλοι ἐξωρίσθησαν, καὶ ἄλλοι ἐθανατώθησαν. Ὁ σφραγιδοφύλαξ Μαριλλὰκ ἐξωρίσθη, ὁ ἀδελφός του στρατάρχης Μαριλλὰκ κατεδικάσθη εἰς θάνατον ἐπὶ προφάσει καταχρήσεων. Ὁ στρατάρχης Βασσομπιέρος ἐστάλη εἰς Βαστίλλην. Ἡ ἡμέρα αὕτη ἦτις ἦτο ἡ 11 Νοεμβρίου 1650 ὀνομάσθη ἡ μέρα ἀπάτης. Μετὰ ἐν ἔτος, τὸ 1651 δηλ. ἐξώρισεν εἰς Βρυξέλλας τὴν ὠραίαν προστάτριάν του· τίς ἡ αἰτία τῆς δυσαρρεσκείας τῶν ταύτης, εἶναι ἀγνωστος· ἴσως ὁ ἔρωσ των εἶχε ψυχρανθῇ· ἀλλὰ τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ἦτο ἀγνωμοσύνη μεγίστη ἐκ μέρους τοῦ Καρδινάλιου ἡ πρᾶξις αὕτη. Εἰς τὸ αὐτὸ ἔτος κατώρθωσεν νὰ ὑποταχθῇ ὁ Γάστων τοῦ Ὁρλεάνς, μικρότερος ἀδελφός τοῦ Βασιλέως, ὅστις εἶχε ἐπαναστήσει.

Ἰδοὺ τὸ ἔγγραφον τῆς συγγνώμης ὅπερ ἔπεμψε πρὸς τὸν ἀδελφόν του Δουδοβίκον ὁ Γάστων.

« Monseigneur

Je suis au desespoir d' avoir eneore manqué à la fidélité que je dois à votre Magesté· je la supplie tres humblement d' agreer que je lui en demande un million de pardons, avec un compliment de sumission et de repentance.

Votre très-humble sujet

CASTON»

Ὀλίγον ἔπειτα κατεδίκασεν εἰς τὸν ἄτιμον τῆς ἀγχάνης θάνατον, τὸν δοῦκα τοῦ Μοντμορανσύ (Montmoransy) συμμεθέξαντα εἰς τὴν στάσιν τοῦ Πρίγκηπος. Τὸ 1652 παρέδωκε εἰς τὸν κόμητα τοῦ Σοασσών (συμμαχοῦντα μετὰ τῆς Αὐστρίας) τὴν ἀρχηγίαν μάχης ὅπου ὁ ἄρχων οὗτος εὗρε τὸν θάνατον. Ἡ μάχη αὕτη ἦτο ἡ πεισματώδης μάχη τοῦ Μαρφέ, λαβοῦσα χώραν τὸ 1641. Τέλος τὸ 1643 κατεδίκασε τὸν Thou καὶ Cing-Mars (μ' ὅλας τὰς ὑπὲρ αὐτῶν κατα-

βληθείσας προσπαθείας) εἰς θάνατον.

Ὁ Λουδοβίκος αἰέποτε μισῶν τὸν Καρδινάλιον πείθει τὸν εὐνοούμενον του Cing-Marc ὅστις μετὰ τοῦ φίλου του Thou σκειωρεῖ κατὰ τοῦ Καρδινάλιου συνωμοσίαν, ἀλλ' ὁ Καρδινάλιος ἀνακαλύπτει αὐτὴν (ἡ ἱστορία δὲν ἀναφέρει τὸνομα τοῦ προδότη) καὶ ἀναγκάζει τὸν βασιλέα, διαμένοντα ἕνεκα τοῦ πολέμου εἰς Περνιὼν νὰ ὑπογράψῃ τὴν θανατικὴν ποινὴν τοῦ Cing-Marc. Μάτην ὁ Λουδοβίκος ἐπέμενε νὰ μὴ θανατωθῶσιν· ὁ Καρδινάλιος ἦτο ἀδυσώπητος. Καρδινάλιε, εἶπεν ὁ βασιλεὺς, πρὸς χάριν μου σὲ ἱκετεύω, σῶσε τὴν ζωὴν τοῦ Cing-Marc, εἶναι φίλος μου. Ἄλλ' εἶναι ἐχθρὸς μου, ἀπήντησε ὁ Καρδινάλιος, ἐξύφανε συνωμοσίαν ἣς θὰ ἐγινόμεν τὸ θῦμα ἄνευ τῆς βοηθείας τοῦ φίλου μου. Μεγαλειότατε ἡ ὑπογράφετε τὴν θανατικὴν πεινὴν τῶν κακούργων αὐτῶν, ἡ θὰ διακηρύξω εἰς ὅλας τὰς αὐλὰς τῆς Εὐρώπης ὅτι ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας ἔλαβε μέρος εἰς τὴν κατ' ἐμοῦ συνωμοσίαν, ὅτι ἐπεδίωξε τὸν θάνατον ἐμοῦ ὅστις αἰέποτε τὴν εὐδαιμονίαν τῆς οἰκογενείας του ἐπεζήτησα. Ἐχεις ἄδικον, Καρδινάλιε, εἶπεν ὁ Βασιλεὺς διὰ τρεμούσης φωνῆς, μόνον καὶ μόνον διότι εἶναι φίλος μου καὶ τὸν ἀγαπῶ ζητῶ νὰ σώσω τὴν ζωὴν του. — Ἄλλ' ἐμοῦ εἶναι θανάσιμος ἐχθρὸς, Μεγαλειότατε, καὶ, ἡ ὑπογράφετε τὴν καταδίκην του ἡ θὰ ὑπογράψετε τοῦτο; καὶ ἔδειξεν εἰς αὐτὸν τὴν παραίτησίν του. Ὁ Λουδοβίκος ἀπέμεινε ἄφωνος ὥς εἰς θεῶν Μεδούσης, εἶτα ἀπομάσσων τὸν ἐκ τοῦ μετώπου του καταρρέοντα ἰδρῶτα ὑπέγραψε διὰ τρεμούσης χειρὸς τὴν καταδίκην τοῦ Thou καὶ Cing—Marc· διατί; ... διότι συνώμοσαν κατὰ τοῦ καρδινάλιου Ῥιχελιέως τοῦ πρωθυπουργοῦ του.

Ὁ Καρδινάλιος τὸν θάνατον τοῦ Thou καὶ Cing-Marc ζητῶν εἶχε δίκαιον, διότι ἐπεβουλεύθησαν τὴν ζωὴν του· ὁ βασιλεὺς ὅμως ὑπογράφων τὴν καταδίκην τῶν εἶχε ἄδικον, διότι οὗτοι συνώμοσαν κατὰ τοῦ Καρδινάλιου τῇ ἐπιμόρφῃ αὐτοῦ αἰτήσας.

Ὁ θάνατος τῶν δύο συνωμοτῶν, μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ βασιλέως, οὐδενὸς κωλίσματος ὑπάρχοντος, ἐτελέσθη ἐν μέσῳ τῆς γενικῆς ἀγαιακτῆσεως.

Ὁ Καρδινάλιος σπουδαίως ἤθελε ὠφεληθῇ, εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων τούτων, διότι αὐτοῦ μὲν θὰ ἐγένοντο φίλοι, τοῦ δὲ βασιλέως ἐχθροὶ ἄσπονδοι.

Αὕτη ἦτο ἡ τελευταία πράξις τοῦ Καρδινάλιου. Ἐδῶ σταματᾷ ὁ ἐνδοξος βίος τοῦ εὐεργέτου τῆς Γαλλίας. Ἀπέθανε τὴν 2 Δεκεμβρίου 1642, εἰς ἡλικίαν 57 ἐτῶν, ἐν μέσῳ τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ πένθους τῆς Γαλλίας, τοῦ μίσους καὶ τῆς χαρᾶς τῶν εὐγενῶν. Ὁ Καρδινάλιος εἰς τὸ διάστημα τῆς ὀλιγοχρόνου ζωῆς του ἐδόξασε τὴν Γαλλίαν, καταστήσας αὐτὴν σεβαστὴν εἰς τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον. Ἀναμφιβόλως Λουδοβίκος ὁ ΙΔ' ἦτο καλὸς βασιλεὺς, ἡ δόξα του ὅμως παρεσκευάσθη ἀπὸ τοῦ Καρδινάλιου· ὁ Ῥιχελιέως ἔρριψε τὰ θεμέλια ἐφ' ὧν ἐστήριξε τὸ μέγα οἰκοδόμημά του Λουδοβίκος ὁ ΙΔ'. Ἀναντιρρήτως ὁ ὑπουργὸς οὗτος ὑπῆρξεν ὁ νουνεχέστερος ὑπουργὸς τῆς Γαλλίας· οὐδεὶς τοιοῦτος ὑπῆρξε πρὸ αὐτοῦ οὐδεὶς μετ' αὐτόν. Καὶ ἡ Γαλλία ἀφεύκτως θὰ ἐσώζετο ἀπὸ τῆς οἰκτρᾶς θέσεως εἰς ἣν περιήλθεν σήμερον, εἰς τὴν ὑπῆρχε εἰς Ῥιχελιέως νὰ κανονίσῃ τὰ πράγματα. Ὁ Καρδινάλιος ἀποθανὼν δὲν ἠδυνήθη νὰ περαιώσῃ τοὺς πολέμους οὓς εἶχεν ἀρχίσει, ἀλλὰ διὰ τῶν ἀλλεπαλλήλων ἐπιτυχιῶν κατώρθωσε ν' ἀσφαλίσῃ τὰ Γαλλικὰ προνόμια· ἐπροστάτευσε τὴν παιδείαν συστήσας πλεῖστα ἐκπαιδευτήρια καὶ διὰ τοῦτο ἴσως εἰς τὸ κατόπιν ἀνεγερθὲν πρὸς μνήμην του μαυσωλεῖον, ἐν τῷ ναῷ τῆς Σορβόννης, ὁ καλλιτέχνης ὁ κατασκευάσας αὐτὸ, ἔθεσεν τὴν θρησκείαν στηρίζουσαν τὴν κεφαλὴν του, καὶ τὴν παιδείαν θρηνοῦσαν εἰς τοὺς πόδας του. Ἡ Γαλλία διεπλάσθη καὶ ἀνεμορφώθη ὑπὸ τὰς χεῖρας τοῦ Ῥιχελιέως ὅστις δι-οργάνωσε τὸν στρατὸν, ἐβελτίωσε τὰ δικαστήρια, καὶ ἡ δικαιοσύνη ἀπενέμετο ἀμερολήπτως.

Τελευταῖον ἐστερέωσε τὸν κλονούμενον θρόνον· τοιοῦτος ὑπῆρξεν ὁ βίος τοῦ μεγάλου τούτου ἀνδρός, ὅστις ἀποθανὼν ἀφῆκε τὰς ἀρίστας ἐν Γαλλία ἐντυπώσεις. Ἐν τούτοις ὀφείλομεν ν' ἀναφέρωμεν ἐν ἐλάττωμά του, καὶ ἐλάττωμα ὄχι μικρόν· ὅτι πολλάκις προφασιζόμενος τὰ συμφέροντα τῆς πατρίδος ἐξετέλει προσωπικὰς ἐκδικήσεις καὶ ἰδιωτικὰ πάθη. Ἀλλ' οὐδεὶς ἀναμάρτητος.

Ὁ Καρδινάλιος ἀποθνήσκων, ἀφῆκε τὸνομα τοὺς τίτλους καὶ τὴν περιουσίαν του εἰς τὸν μικρόν του ἀνεψιόν, τὸν υἱὸν τοῦ Ρενέ-Βενερότ καὶ τῆς Φραγκίσκης τῆς ἀδελφῆς του ὃν ἠγάπα περιπαθέστατα. Ὁ Ἀρμάνδος Ἰωάννης Δουπλεσσίς (ὁ κληρονόμος τοῦ Καρδινάλιου) ἦτο ὁ πατήρ τοῦ ἐπὶ Λουδοβίκου ΙΕ' Μαρσαλίου τῆς Γαλλίας δουκὸς Ριχελιέως.

Ἦδη ὀλίγα τινα περὶ τοῦ Μανσωλείου τὸ ὁποῖον πρὸς τιμὴν του ἠγείρειν. Εἴπομεν ἤδη ὅτι ὁ τάφος τοῦ Ριχελιέως ἀνηγέρθη ἐν τῷ ναῷ τῆς Σαρβόνης· τὸ ἀριστούργημα τοῦτο τῆς τέχνης κατεσκευάσθη ὑπὸ τοῦ καλλιτέχνου Γιραρδὼν, ὅστις ἐκτὸς τοῦ τάφου τοῦ Καρδινάλιου Ριχελιέως κατεσκεύασε πρὸς τούτοις τὰ λουτρά τοῦ Ἀπόλλωνος εἰς Βερσαλλίας καὶ τὴν ἀρπαγὴν τῆς Περσεφόνης ἔργα εἰς ἃ λάμπονσι εἰς ὑψηλὸν μάλιστα βαθμὸν, ἡ κομψότης καὶ ἡ καλαισθησία. Ὁ τάφος τοῦ Ριχελιέως εἶν' ἐν τῶν πρωτίστων ἔργων του. Ὁ ὑπουργὸς Λουδοβίκου τοῦ ΙΓ' παρίσταται κεκλιμένος ἐπὶ εἶδους κλίνης, ἔχων τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς καρδίας του· ἡ θρησκεία τὸν ὑποστηρίζει, ἐνῶ ἡ παιδεία κάθηται εἰς τοὺς πόδας του, εἰς στάσιν βαθυτάτης θλίψεως· δύο ἄγγελοι ἐπ' αὐτοῦ κρατοῦσιν πίνακα μὲ τὰ οἰκόσημα τῆς οἰκογενείας Ριχελιέως. Τὰ πάντα ἔχουσι θαυμασίως εἰς τὸ μνημεῖον τοῦτο, δὲν δύναται τις εἰμὴ νὰ θαυμάσῃ τὴν κομψότητα καὶ τελείαν ἀπομίμησιν τοῦ σώματος, τὴν μεγάλην καὶ ἐκπληκτικὴν ὄψιν τῆς διαθέσεως τοῦ ἔργου, καὶ τὴν διάταξιν τῶν γραμμῶν πρὸ πάντων δὲ

τὴν λαμπρὰν ἀπομίμησιν τῆς μορφῆς, ἣτις ἀποπνέει τὴν ἡσυχίαν τῆς αἰωνίας ἀναπαύσεως.

ΔΗΜ. ΕΥΑΓ. ΠΟΤΑΜΙΑΝΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΜΕΛΕΤΗ

ΕΠΙ ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΤΩΝ ΝΕΩΤΕΡΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Α'.

Ἐὰν ἀληθῶς ἡδύνατό τι νὰ ἐγείρῃ ἐν ἡμῖν σεμνὸν καὶ ὑπερήφανον φρόνημα, ἡδυνάμεθα δ' ἐντεῦθεν νὰ ἐλπίσωμεν ἑλληνικωτέρας καθόλου ἡμέρας ζωῆς, μάλιστα θὰ κατωρθούτο τοῦτο ἐὰν τοῦλάχιστον ἀνεζητείτο καὶ ἀνευρίσκομεν ἐν ἡμῖν τὸ αἷμα τῶν παλαιάτων προγόνων, τὰ ἥθη δηλονότι αὐτῶν, τὰ συναισθήματα, τὴν φαντασίαν, τὰς πίστεις, ὅπως ὑπὸ τὸ χῶμα ὅπερ πατοῦμεν ἀνακαλύπτομεν καθ' ἐκάστην τὰς πόλεις αὐτῶν, τοὺς ναοὺς καὶ τὰ ἀγάλματα. Διότι, εἴπερ τι καὶ ἄλλο, εἶνε ἀληθές ὅτι: la noblesse oblige. Ἐν τῷ μακρῷ καὶ αἰμοस्ताγεῖ ἀγῶνι τῆς ἀναγεννήσεως ἡμῶν ὅ,τι ἐξέκεε τοὺς ἄνδρας τῆς ἀγροίκου καὶ ἀγνοιάτης πατρίδος εἰς ἐνθουσιώδη καὶ ἀκατεύναστον πόλεμον ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ πίστεως, ὅ,τι καθίστα αὐτοὺς ἀδουλιώτους καὶ ἀθανάτους ἥρωας ἐν ταῖς μάχαις, γλυκεῖς καὶ ὑπερῶνθρωπους μάρτυρας ἐν ταῖς πολιορκίαις καὶ τοῖς δυστυχήμασιν, ἦτο ἡ μαγικὴ συναίσθησις, τὸ ἅγιον φῶνημα ὅτι ἦσαν Ἑλλήνων παῖδες, ὅτι ἐκαλοῦντο ἀδελφοὶ τοῦ Λεωνίδα, ὅτι κατόκουν, ἀνέπνεον καὶ ἐνητένιζον τὰ ἐδάφη, τὸν αἶρα, τὰ ὄρη τῆς Σπάρτης, τῆς Κορίνθου, τῶν Ἀθηνῶν. Ἡ ἀνάμνησις τούτων, ἡ φιλόστοργος λατρεία πρὸς τὰ μεγάλα ὀνόματα τῆς λαμπρᾶς ἀρχαιότητος ἤρκεσε νὰ δώσῃ τὴν ἐθνεγέρτιδα ἐκείνην ἀνάτασιν εἰς τοὺς φθύγγους τῶν χειλέων τοῦ Ῥήγα, νὰ πλημμυρήσῃ ἀπὸ φιλελευθέρου αἰσθήματος τὴν καρδίαν